Шочмо эл, порылык да чын верч!
Будь готов
Ӱмде лий
42-шо (3793) №,
2026 ий **23 октябрь,**
кугарня
0+
1933 ий 1 февраль годсек лектеш

Поро паша нерген лӱдде ойло

«Марий Эл – территория заботы и заботливых людей» поро кумылым ончыктымо проектыш ушнышо ӱдыр-рвезе-влак ты калыкмут дене тӱрыснек келшат. Нуно палат: поро пашалан вес еҥым шке пример гоч кумылаҥдыман. Республикыштына ты проект 2023 ий гыч илышыш шыҥдаралтеш. Тудо патриотизм шӱлышым вияҥдаш, шочмо кундемым чаткан кучаш, эртыкым шымлаш да волгыдо ончыкылык верч тыршаш ӱжеш. Тунемше-влак СВО-што улшо сарзыеҥ-шамычлан, илалше-влаклан полшат, кумдыкым эрыктыме сомылыш кыртмен пижыт. Теве Морко район Купсола школышто тунемше-влак Эльдар ден Рома Пантелеевмыт (снимкыште) лышташым удырымашке ушненыт. Нунын тыршымышт лишыл еҥ-шамычлан куаным конден.

Оля МАЙКОВА.
Авторын фотожо.

Школын лӱмгечыже

Кельмаксола школемлан – 140 ий. Шагал огыл! Лӱмгечылан пӧлеклалтше пайрем педагогым, ветераным, тунемшым, выпускник ден уна-влакым иквереш погем. Мероприятий «Историйын ораваже» путешествий гыч тӱҥалын. Тушто школын эртыме корныжым ушештареныт. Лӱмгече вашеш Кельмаксола книгагудо школ дене пырля «От истоков до современности: 140 лет образовательного пути» онче-рым ямдылен. Тиде пайремын эше ик волгыдо ужашыже лийын.

Лӱмгече пайремым школ директор Татьяна Николаевна Рябинина почын. Пагалыме уна, выпускник ден школын йолташыже-влак деч саламлымаш, поро тыланымаш, тауштымаш йоҥгеныт. Школын историешыже келге кышам кодышо туныктышо-влакым шарналтенна. Лӱмгечым туныктышо ден тунемше-шамычын усталык выступленийышт, «Шонанпыл» йочасадыш коштшо ньога-влакын номерышт сӧрастареныт.

Тыгай пайрем шочмо школ, тудын выпускникше-влак дене кугешнаш таратен.

Юлия ЯГОДАРОВА.
Советский район.
Снимкыште: пайрем годым.
Фотом школ архив гыч налме.

Йоча журнал ден газет тӱняште

Шукерте огыл Тыгыде Морко ял книгагудышто йоча-влаклан оҥай вашлиймаш эртаралте. Икшыве-шамыч йоча газет ден журнал-влак дене палыме лийыч **(снимкыште)**. «Ёжик», «Свирелька», «Мир техники для детей», «Тошка и компания» журналла, «Ямде лий» ден «Ставроша» газетла тӱрлӧ тӱсан улмышт дене куандарат. Оҥай содержанийышт дене йочан кумылжым савырат. Книгагудо «Ямде лий» газетым эреак налеш. Тудо Шочмо элым, йылмым да культурым йӧраташ туныкта. Икшыве-влак куанен шергалыт, возашат кумылан улыт. Лудшо-шамыч книгагудышко толыт гын, мыланна – куан.

Лидия ГАВРИЛОВА, книгагудо вӱлатыше.
Морко район.
Фотом книгагудын архивше гыч налме.

РОССИЙЫСЕ УВЕР

«Поздравь Деда Мороза» всероссийский акцийыш ушныза. Культурадляшкольников.рф сайтыште 5 ноябрь марте регистрацийым эртыза. Йӱштӧ Кугызалан пӧлеклалтше почеламутым, мурым але йомакым шоныза да видеош войзыза.

14 ий деч кугурак самырык серызе-влак мастарлыкыштым «ЧехоДаль» усталык конкурсышто терген кертыт. Пашам 1 ноябрь марте колтыман. Тӱрыс увер – chekhodal.tilda.ws сайтыште.

«Кунсткамера» тоштер «Новогодняя игрушка многогранной России» конкурсым увертарен. Ушнаш кумылан-влак еш да шочмо калык йӱлам ончыктышо у ий кож модышым ыштышаш улыт. Пашам 15 ноябрь марте колтыман.

МАРИЙ ЭЛЫСЕ УВЕР

Йошкар-Оласе 17-ше номеран школын тоштерже «Знание» Россий обществын эртарыме конкурсышкыжо ушнен. «Лучшая историческая экспозиция» таҥасыште тоштерын ончерже сеҥыше лийын.

Пӱртӱс дене пеҥгыде кылым кучышо 8-11-ше класслаште тунемше-влак уш-акылыштым Юл кундем кугыжаныш технологий университетыште мастер-класслаште пойдарен кертыт. Tsvetkovaem@volgatech.net адрес дене электрон почтыш йодмашым возыман.

31 октябрьыште Волжск олаште «Пелед, тӱзлане, Марий Эл» куштылго атлетике дене кросс эртаралтеш. Таҥасымаш «Здоровье» ече базыште лиеш. Тӱрыс уверым 89613356510 телефон номер дене рашемден кертыда.

Коркатово лицейлан – 140 ий

Школ, икымше гана шке омсажым почмеке, историйым возаш тӱҥалеш. Ожно яллаште тыгай верлан иктаж еҥын суртшо шотлалтын. Коркатово школлан тӱҥалтышым Суворовмыт еш пыштен. Нунын суртышто черке-приходской школ почылтын. Тушто 41 эрге ден 4 ӱдыр тунемыныт. Тиде 1886 ий 20 октябрьыште лийын.

Тений лицейлан 140 ий темын. Илыш курым эртыме семын школ кугемын, йоча-влак ешаралтыныт. Илышын йодмыжо почеш у пу школым чоҥеныт. 1985 ийыште тунык-тышо ден тунемше коллектив кок пачашан кермыч полатыш куснен. Изиш варарак тӱҥалтыш класс-влаклан посна оралтым да йочасадым келыштареныт.

Школ илыш воранымаште директорын надырже моткоч кугу. Коркатово школын кажне вуйлатышыже ойыртемалтше. Мыланем Александр Аркадьевич Васильев дене пырля пашам ышташ пиал шыргыжалын. Тудо 1977 ийыште тиде школыш вуйлатыше семын толын. Илыш пӧрдемыште шолын, партий йодмо почеш сомылым шукташ, вийжым, тазалыкшым чаманыде, пашам ышташ логалын. Самырык тукымым куштымашке уло моштымашыжым пыштен. Александр Аркадьевичын илышым 10-15 ийлан ончыко ужын моштымыжо у кӱкшытыш шуаш полшен. Кызыт Александр Аркадьевич – сулен налме канышыште. Туге гынат лицей илыш верч чонжо йӱла, чапше умбакыжат волгалтше манын, чот тырша.

1994 ийыште ялысе школ лицей статусым налын. Тӱрлӧ профилян класс-влакым почмаш лицейын чапшым эшеат кӱшкӧ нӧлта. Кызыт икшыве-влак кум направлений дене келге шинчымашым налыт. Тиде биолого-химический, физико-математический да кадет классла.

Туныктышо-влак уста улмышт да шке предметыштым келгын палымышт дене ойыртемалтыт. Кызыт лицейыште 46 туныктышо пашам ышта **(снимкыште)**. Нуно 338 тунемшылан келге шинчымашым пуат. Коркатово лицейыш Марий Элын, Татарстанын, Российын тӱрлӧ кундемже ден олаж гыч тунемаш толыт. Тыште пашам ышташ да уш-акылым пойдараш чыла йӧн уло. Лицейым шӧртньӧ да ший медаль дене тунем пытарыше-влакын чотышт ий гыч ийыш ешаралтеш.

Кызыт тунемме тӧнежым лицейын выпускникше Александр Васильевич Анисимов вуйлата. Самырык директор пашам йӧратыше, йоча-влаклан информатике предметым туныкта.

Ӱдыр-рвезе-влак тунемме дене пырля тӱрлӧ конкурсышто уш-акылыштым, усталыкыштым тергат. Проект пашам возат. «Орлята России», «Движение Первых», «Юнармия», «Волонтеры» толкыныш ушнат. Тӱрлӧ предмет дене олимпиадылаште келге шинчымашым онычыктен, «Сириус» але Марий Элысе «Волгенче» тунемме рӱдерлаште уш-акылыштым пойдарат.

Лӱмгечет дене, Коркатово лицейна! Тек школышко коштмо йолгорно нигунам ок шудаҥ. Тек тунемше-влак шукемын толыт. Ончыкыжым лицей омсам самырык туныктышо-влак почын пурат.

Нина АРКАДЬЕВА, марий йылме ден литературым туныктышо. Морко район.
Фотом лицейын архивше гыч налме.

Туныктышо дене кугешнена

Коркатово лицейыште пашам ыштыше кажне туныктышо нерген поро мутым каласаш лиеш. Но поснак сай шомакым математикым туныктышо Алена Валерьевна Иванова нерген ойлынем. Йӧратыме туныктышем темым сайын умылтара, чылажат ушеш кодеш. Уроклаште рӱжге пашам ыштена. Примерым, задачым ыштыме годым йоҥылышым колтет гын, эше ик гана умылтара. Алена Валерьевнам моткоч аклем да урокышкыжо куанен коштам.

Анна ИВАНОВА.

***

Химий – мыланна йӧршеш у предмет, адакшым куштылго огыл. Тудым Светлана Юрьевна Егорова туныкта. Тудо неле формуло-влакым куштылгын умылтара. Светлана Юрьевна шке предметшым пеш йӧрата. Туныктышын полшымыж дене мый химий урок деч лӱдмым чарненам. Светлана Юрьевна дене кугешнем да чытышым тыланем.

Оксана АНДРЕЕВА.

Картлан – 109 ий

Энгерсола школ ден М.Казаков лӱмеш тоштер коклаште вашкыл пеҥгыде. Тоштер пашаеҥ Галина Климентьевна школышко чӱчкыдын толеш. Кодшо гана мыланна Марий Элын тошто картше-влакым ончыктен **(снимкыште)**. Нунылан – 109 ий. Ожно район олмеш волость, кантон лийныт. Мемнан Энгерсола кундемна Сотнур волостьышко пурен, да рӱдӧ илемже Сотнур лийын. Кызыт тиде кундем Волжский округлан шотлалтеш. Ме Морко районышто илена.

Нине карт-влакым пагалыме тунықтышо Юрий Петрович Курсов тоштерлан пӧлеклен. Юрий Петровичым шарнен, тудын нерген видеосӱретым онченна.

Лиза ден Настя ВАСИЛЬЕВАМЫТ.
Морко, Энгерсола.
Галина Сошинан фотожо.

Велосипед дене – экскурсийыш

Кеҥеж каникул годым класс вуйлатыше Людмила Яковлевна дене пырля Чакмарий ял шотан илемысе тӱрлӧ ялышке экскурсий дене велосипед дене кудалыштынна. Ик кечын, Кожласола, Пӱнчылӱвал (Сосновка) яллам эртен, Сергушкиныш миенна. Мотор, ужар тӱсан ял Пженьер воктене верланен. Йӱштылаш пуренна, вара остановкыш каенна. Тиде чарналтышым специальный военный операцийыште вуйым пыштыше Андрей Павлов лӱмеш ыштеныт. Фотографийжым пижыктеныт. Меат лӱддымӧ салтакым шарналтенна.

Вес кечын Торгансола, Петла (Иркино) ял гоч Ӧрзалакыш (Арзебеляк) коштынна **(снимкыште)**. Тушто пырля тунемме йолташна Милана ила, уналыкеш пуртен, кочкыш дене сийлен. Нунын капкашт мемнам ӧрыктарен. Кум патырым да Шочынавам сӱретлыме. Пеш сӧралын коеш.

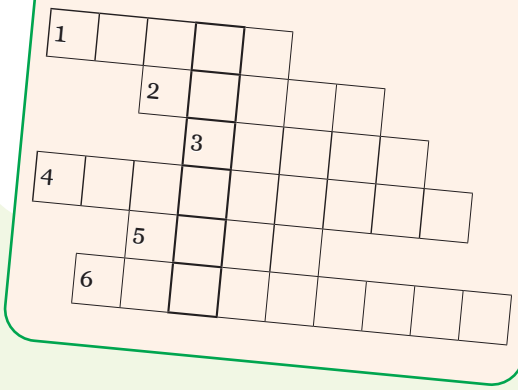
Шочмо кундемым шымлаш тунемман да тудын сӧраллыкшым эскерен моштыман.

7-ше «Б» классыште тунемше-влак.
Звенигово, Чакмарий.
Людмила Осинкинан фотожо.

• Кроссворд •

Чын вашмутым муыда гын, Марий Эл Республикысе ик округын лӱмжым пален налыда.

1. Чодырасе янлык. 2. Шайыкшинча пыштым-пыштым кудалеш. 3. Советский районысо села. 4. Кушкыл. 5. Суртқайык. 6. Шурным аралыме вер.

Тошнер

Шочмо ялем – Тошнер. Изи ялем ола деч мӱндырнӧ, чодыра воктене верланен. Ялем ныл уреман. Школ уремыште мый илем. Эше Нагорный, Речной, Набережный урем-влак улыт. Уремла коклаште Тош энгер йога. Тышечынак ялын лӱмжӧ лектын. Шочмо верыштем кевыт, кок пилораме, пӱчым ашныме ферме ило. Тений ял марте чапле асфальт корным шареныт.

Шочмо кундемем идалыкын кеч-могай пагытыштыже мотор. Телым поснак юзо шӱлышан. Тунам йомак тӱняшке логалмыла чучеш. Шошым йырым-йыр чыла пеледалтеш. Кеҥежым ужар сывынан лиеш, а кызыт шӧртньӧ тӱс дене леведалтын.

Майя МАЙКОВА.
Волжский округ.

Мотор ялем

Токтарсола ялем кугу. Тушто школ, тӱвыра пӧрт, кевыт-влак, йоча-шамычлан модаш келыштарыме кумдык ило. Мотор деч мотор сурт-оралте-шамычым чоҥеныт. Йырым-йыр – чодыра. Ярослав да Матвей йолташем-влак дене ял урем дене кошташ йӧратена. Казам, шорыкым але вес вольыкым да янлык-влакым ужына гын, ятыр жап эскерена. Коклан памаш деке волена. Ару, йӱштӧ вӱд дене чурийнам шӱалтена.

Семён СОЛОВЬЁВ.
У Торъял округ.

Кугу пашашке – изи ошкыл

1 сентябрь гыч йочасадлашке «Орлята-дошколята» ден «Добрые игры» проект-влак шыңдаралтыт. Йочасадыш кугурак группыш коштшо ӱдыр-рвезе-шамычым «Орлята – дошколята» радамыш сентябрь тӱҥалтыште пуртеныт. Нуно Шочмо элын патриотшо лияш, ваш аклен да пагален илаш товатленыт. Тиде толкыныш ушнышо йоча-влак элнан ончыкылык ӱшанже улыт.

Проект-шамычын негызыштлан духовно-нравственный поянлык шотлалтеш: келшымаш, ешым да Шочмо элым йӧратымаш, пашам да пӱртӱсым пагалымаш, тыгак порылык, моторлык да тазалык. Изирак да кыдалаш ийготан йоча-влак модыш гоч порылыкым ончыкташ, ваш-ваш келшаш, ешым пагалаш, пӱртӱсым перегаш, Шочмо элым йӧраташ тунемыт гын, кугурак икшыве-шамыч налме шинчымашым умбакыже виянгдат, чолгалыкым ончыктат, йочасад ден тӱҥалтыш школ коклаште вашкылым пеҥгыдемдат, акцийлашке ушнат.

Орлёнокын законжо

❗ «Мутым пуэнат – тудым кучо!»

❗ «Чоным корштарыше чын шоя деч сайрак!»

❗ «Паша деч ит шыл. Пашам ыштенат – лӱдде ошкыл!»

❗ «Йолташлан полшо, тутка-рыште ит кудалте!»

❗ «Изираклан полшо! Пӱртӱсым арале! Кугурак-влакым пагале!»

❗ «Ум пален нал, илышыштет кучылт!»

❗ «Ешыште чылажымат тӱшкан, келшен да веселан ыште!»

Шым полышкалыше

«Орлята-дошколята» проект шым направлений гыч шога. Кажне направленийын ӱшанле полышкалышыже – героижо – уло.

Есения («Орлёнок-Мастер») усталыкым почын пуаш полша. Тудо ненчыме, сӱретлыме да усталык пашам ышташ тунукта.

Аня («Орлёнок-Лидер») кутырен келшаш, икте-весылан полшаш тунукта да лидер койышым виянгда.

Витя («Орлёнок-Эрудит») эре йодышым пуэда да вашмутым кычалеш. Тудын полшымыж дене йоча-влак ум пален налыт.

Сабина («Орлёнок-Хранитель исторической памяти») ешын да шочмо кундемын историйыштым шымлаш полша.

Матвей («Орлёнок-Эколог») пӱртӱсым аралаш тунукта.

Эркин («Орлёнок-Спортсмен») модаш, курҗталаш да тазалыкым пеҥгыдемдаш ӱжеш.

Тимур («Орлёнок-Доброволец») поро пашам ышташ тарата.

Арысланигым чиялте

Арыслан 7-9 километр кӱшкӧ чоҥештен кӱзен кертеш.

Палаш онай

✎ Арыслан – тюрк шомак. Тиде лӱм эрыкым, кавасе кӱкшытым да кугешныме койышым ончыкта. Марий-влак шке шочшыштлан тыгай лӱмым пуат.

✎ Арыслан – моткоч ушан кайык. 25 элын гербыштыже арыслан уло. Тыгак Россиийн гербыштыжат тудым ужаш лиеш.

✎ Акрет годым арыслан сеҥымашын да пиалын символыштлан шотлалтын, а Египетыште да Китайыште – кечын.

Лаштыкым Медведево посёлкысо 6-шо номеран «Оҥгыр» йочам вияҥдыме рӱдерын кугурак воспитательже **Ольга Валерьевна КАЗАНЦЕВА** ямдылен.

«Добрые игры» проект 3-7 ияш йоча-влаклан келыштаралтын. Икшыве модыш гоч тӱням умылаш, келшаш, полшаш, шочмо мландым, ешым, калык йӱлам аралаш да йӧраташ тунемеш. Модыш тӱрлӧ темылан келшыше. Мутлан, Калык-влакын икоян улмо кечылан тӱрлӧ калык модыш дене модаш лиеш. Йоча-шамыч тӱвыра, йӱла дене палыме лийыт. Икте-весым пагалаш да келшен илаш кӱлмым умылат.

Шовычым нӧлтал

Авар калык модыш

Йоча-влак оҥгыш шогалыт да мурсем почеш куштат. Сем чарныме-ке, оҥго покшелне кийыше шовычым эн онч ыч руалтыман.

Име ден шӱртӧ

Башкир калык модыш

Йоча-влак кок командылан шелалтыт да поче-поче шогалыт. Сигнал почеш икымше модшо («име») ойырымо кумдыкым курҗтал савырна да почеш шогышо вес йолташыж деке лишемеш. «Име» деке «шӱртӧ» пижеш да уэш куржыт. Тыге модшо-влак пытымеш курҗталман. Кудо команде писырак, тудо сеҥыше лиеш.

Тимербай

Татар калык модыш

Модшо-влак, кидым кучен, оҥгым ыштат. Покшелне – вӱдышӧ – Тимербай. Тудо шотлеммутым ойла да иктаж-могай движенийым ончыкта. Моло модшо тудын почеш ончыктышаш улыт. Кӧ эн онч ыч чын ончыкта, тудо вӱдышӧ лиеш. Тыгодым онч ыч ончыктымо движенийлам ушештараш ок лий.

Шкем вес еҥ дене таҥастарена гын ...

Йоча-влак, соцкылласе тӱшкалам лаштыклен, фотом ончен, вургем, арвер, тӱрлӧ верыш коштмо шотышто шкеныштым вес еҥ дене таҥастарат. Тиде сай койыш мо? Молан таҥастарат? Нине да моло йодышлан вашмутым психолог Татьяна Николаевна Голованова (снимкыште) рашемдаш полша:

– Шкем вес еҥ дене таҥастарымаш – ожнысо койыш. Тудо кӧ улмынам да илышыште вернам умылаш полша. Ме еҥ коклаште илена, садлан таҥастарымашым тыглай сомыл манаш лиеш. Изи икшыве воктене улшо еҥ семын ышта, тудын семын коеш. Мутлан, ачаже, аваже пирамидым погат, сӱретлат, изи кольмо дене ошмаште модыт – йоча почешышт ышта. Тыге тудо ош тӱняште илаш тунемеш. Тидын дене психикыже, ийгот дене уш-акылже вияҥме нерген умылена...

– Икте-весым таҥастарымаш мо дене сай да уда?

– Вес еҥ дене кылым кучен веле шкенан кумылнам, могай улмынам пален кертына. Таҥастарен, у сомыллан кумылаҥына гын, моткоч пайдале. Мутлан, «Тевe йолташем кузе кертеш, тыге моторын сӱретлаш тунемын. Мыят тунемнем!» – манеш икшыве. Тыгай таҥастарымаш вий-куатым пуа, у виктыш дене ончыко каяш тарата. Но, таҥастарен, кумылымат волташ лиеш. Мутлан, йочалан ача-аваже але вес лишыл еҥже тыге ойлен кертыт: «Ончал, Петя кузе моторын сӱретлен. А тыйын мо лектын?!» Тыге икшывын самооценкыже вола. Шкем вес еҥ дене таҥастарен, кычалтылмаш (критике) шочеш. Мутлан, йоча тыге шонен кертеш: «Пырля тунемме йолташем мотор, спортышто эре ончылно. А мый кӧ улам?!» Вес еҥын лектышыжым эскерен, шке нерген мондена. Весе дене таҥасаш тыршен, вий-куатнам кӱлдымӧ пашашке колтена. Соцкыллаште гын еҥын сеҥымашыже, идеал сынан илышыже ондалчык лийын кертеш.

– Татьяна Николаевна, таҥастарымаш ден шкем аклымаш коклясе кыл нерген палдарыза.

– Ушыш сад нерген притче пура. Садыште тӱрлӧ пушеҥге ден пеледыш кушкыныт. Роза шкенжым пӱнчӧ дене таҥастара да тыгай кӱкшӧ лияш шона гын, умыла: кужу роза моторын ок кой. Тунам шкенжым аклаш да тыгай улмыжлан пиалым шижаш тӱҥалеш. Пӱнчат шкенжым роза дене таҥастарен кертеш. Розам утларак йӧратат, вӱдым шават, ӱяҥдыш дене «сийлат». Пӱнчӧ кужу жап ойгырен, шонкален кертеш. Но тудат нигунам роза гай ок лий. Мутлан, мыланна пӱнчӧ, пӱнчер утларак келшат, а розан пушыжым огына йӧрате гын, пеледыш садак шке сынжым ок йомдаре. Тыгай метафор шкем умылаш полша. Таҥастарымаш кумылым волта гын, самоотношений дене пашам ыштыман. Мутлан, икте кечым йӧрата, а весе – йӱрым. Кече тӱням волгалтара, ырыкта – йывыртена. А йӱрлан кугу тӱткышым огына ойыро – тек йӱреш. Мемнан нерген вес еҥ кеч-мом шона гынат, шкенам аклышаш, пагалышаш улына.

– Икана ик аван тыге ойлымыжым колынам: «Эргымын изи годсек самооценкыже лапка». Ме кӱкшӧ але лапка самооценкан огына шоч, а тудым мыланна йыр улшо еҥна-влак «пӧлеклат», туге?

– Пример шотеш уэш метафорым каласынем. Ачаж ден аваже эргышт ончылно воштончышым кучат. Икшыве тушко онча. Воштончышышто рвезе энгертышым, чон шокшым («Тый кертат!», «Ме тыйым кеч-могайымат йӧратена») шижеш гын, шкем аклен кушкеш. Воштончыш шӧрын-вурын ончыкта, йоҥылышыжым гына палемда гын («Адак моторын ыш лек», «Изат кертеш, а тый ...»), икшыве шке вийжылан, моштымашыжлан ӱшаныде кушкеш. Йоча кеч-могай ийготыштат тудым куандарыше, вияҥдыше шомакым колнеже. Самооценкым ме, ача-ава-влак, гына пӧлеклен кертына.

– Таҥастарыме годым кӧранымашат шочеш? Тудын дене изи годсек «кучедалман» мо?

– Ты койышым калык коклаште удалан шотлат. Психологий могырым ончалаш гын, тудын дене «кучедалаш» ок кӱл. Кӧранымашым чын умылаш да тудым пайдалын кучылташ кӱлеш. Шкалан тыге пеҥгыдын ойлыман: «Мый кугу кӱкшытыш шунем, ончыко икмыняр ошкылым ыштынем, садлан кӧранем». Кӧранымаш – тыглай реакций. Тудлан кӧра мыланна мо келшыме, мо кӱлмӧ, чон коршты-мо нерген пален налына. Шкенам шке дене таҥастарена гын, эн сай. Соцкыллашке уда фотонам огына вераҥде, уда тат нерген огына каласкале. Эн пиалан жапнам гына ончыкташ тыршена. Вес еҥын илышыж дене илыман огыл, ме шкенан семын оҥай, уста, тале, ойыртемалтше улына.

Христина АЛЕКСАНДРОВА мутланен.
Фотом еш архив гыч налме.

Усталыкым ончыктеныт

Кажне калык чапланыше поэтше, писательже-влак дене кугешна. Ме марий литературлан тӱҥалтышым пыштыше Сергей Чавайным моктена. 6 октябрьыште тудын 138 ияш лӱмгечыжым палемденна. Морко посёлкысо модельный йоча книгагудышто «Живое слово С.Г.Чавайна» почеламутым лудмо конкурсым эртаренна. Мероприятийыш посёлкысо да районысо школла гыч 30 наре ӱдыр-рвезе ушнен **(снимкыште)**. Йоча-влак шкеныштым пеш чолган ончыктеныт, келге шонымашан произведенийлам ойыреныт. Жюри еҥ-шамыч кажныжым тӱткын колыштыныт, усталыкыштым, койыш-шоктышыштым акленыт. Сеҥыше-влаклан дипломым кучыктеныт.

Виктория ЕМЕЛЬЯНОВА.
Фотом книгагудын архивше гыч налме.

Паша пайрем

Ик кечын туныктышына, Зоя Николаевна, увертарыш: «Эрла чыланат школыш паша вургем дене толына. Школ йырым-йыр лышташым удырена». Эрлашыжым туныктышына мемнан класслан ойырымо верым ончыктыш. Эн ончыч чыла раш умылтарыш. Вара пашашке рӱжге пижна **(снимкыште)**. Туныктышына пеленна пашам ыштыш. Зоя Николаевна нерген поро шомакым веле ойлымо шуэш. Тудо мыланна келге шинчымашым пуа, пашаланат кумылаҥден мошта.

Модын-воштыл, пашам мучашлышна. Арулык кажнын кумылжым нӧлта.

Петя ЦУРКАН.
Волжский, Пӧтъял школ пеленысе Йоча усталык пӧрт.
Юлия Гурьянован фотожо.

Лышташ тӧшак

Юалге йӱр капкам лупша,
Уремыште мардеж лӱшка.
Да шӱлык дене кайык-влак,
Ах, шӧртньӧ шыжым ужатат.

Пытартыш кушкыл куандара,
Лышташ тӧшакым йыр шара.
Вургемым кӱжгым чиена
Да йӱштӧ телым вучена.

Андрей УШКОВ.
Волжский, Сотнур.

Электротулым аныклыза

Ярослава ДЬЯЧКОВАН сӱретше.
Волжский, Пӧтъял школ пеленысе йоча усталык пӧрт.

Ямде лий 0+

Газетым Кыл, информационный технологий да массовый коммуникаций сферым эскерыме шотышто федеральный службын Юл кундем федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме.
Номер – ПИ № ТУ52-01404, 2023 ий 22 сентябрьыште пуымо.

Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.
Директор – Е.И.КУЗНЕЦОВ.
Тӱҥ редактор– Л.Н.ГРИГОРЬЕВА.

Индекс П4696.
Тираж 1500 экз.
Заказ
Формат – А-4-8.

Учредитель-влак: Марий Эл Республикысе Тӱвыра, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве, Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.

Редакций да издатель: Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ, 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалыкше урем, 20-шо пӧрт. Тел. 8(8362) 45-22-82.

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме.
Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Соловьёв урем, 22 Г.

Печатьыш пуымо жап – 14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийын шонымашышт тӱрлӧ лийын кертыт. Серыш-влак мӧҥгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

vk.com/yamde_lii
t.me/yamdelii
yamde_lii@mail.ru
yamdelii@mediamari.ru
(автор-влаклан)
Сайтын адресше: ямделий.рф

• У конкурс •

Пӱртӱс мастаргудо

Илья ТОРОПОВ.
Медведево, Руэм.

• «К» буква дене •

Курезым кочкына

Куван кеҥежым Качыри кова, куршым кучен, кожлаш кайыш. Кова кожлаште, куэрлаште коштеш. Куэвоҥгет, курезет куршым ковален.

– Кудыш каен колтышаш!– куанен Качыри. Корем корно кӱшкӧ кӱза. Качыри кова кая-кая, кӱдырчӧ кӱдыртен колта.

– Кушко куржаш?– коляна Качыри кова. – Куван кеҥежым кушеч кӱдырчӧ?

– Кай, кай, кыш-ш-ш! – кова кутыра.

Кавасе кӱдырчӧ кольо, кораҥе. Качыри коват кумылаҥе, кудышко куржын колтыш. Корнышто Кушнанур Колюш койылалтыш.

– Ковай, курезым кондет?

– Курезат, куэвоҥгат. Кай, кодын, – каласа кова.

Кечвалланрак Колюш коремыш куржо. Корзиҥгам кучен, койышланен, кас велеш Колюш койылалтыш.

– Курезым кочкына! – кугешнен каласыш Колюш.

Агнесса НИКИТИНА.
Морко, Шордӱр.

• Шотлыза •

• Сӱретым чиялтыза •

А	Б	В	Г	Д	Е	Ё	Ж	З	И	Й	К	Л	М	Н	Ҥ	О	Ӧ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
П	Р	С	Т	У	Ӱ	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ь	Ы	Ь	Э	Ю	Я
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36

! 29, 32, 8, 6;
! 12, 6, 28, 6;
! 13, 1, 22, 12, 17, 12;
! 22, 24, 20, 13, 18.

Цифр-влаклан келшыше буква-шамычым муза да калыкмутым палыза.

• Писын ойло •

- Шемыжым ошемде, ошыжым шемемде.
- Орол – Олор гыч.
- Шӱвырзылан – шӱвыр, тӱмырзылан – тӱмыр.
- Пийгол пижын огыл шол, шийгол пижын.

• Марий алфавитым палыметым терге •

Сӱретысе буква-влакым марий алфавит радам почеш кычалман. Кӧ ондак муэш, тудо сеҥышыш лектеш.